

Trisdešimtieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2018 m. kovo 23 d.

Nr. 12 (1274)

Kėdainius papuošė dar vienas paminklas

Pačiame Kėdainių miesto centre, prie pat rajono savivaldybės, stovi paminklas, skirtas Lietuvos šimtmečiui paminklėti. Vyčio simbolis, iškaltas akmenyje bei įremintas geležimi – taip atrodantis paminklas buvo iškilmingai ir originaliai atidengtas Kovo 11-osios proga.

Šios skulptūros pagrindinę dalį – akmeninį Vyčių – Kėdainių rajono savivaldybei padovanojo gydytojas odontologas Kazimieras Preikša. Vyras šiuo metu gyvena Utenoje, tačiau augo Kėdainiuose ir iki šiol mūsų miestui jaučia daug sentimentų.

„Užaugau Kėdainiuose, Kauno gatvėje, pokario laikais. Per langus matydavau žmones, vežamus į Sibirą arba į Kauno gatvės kapines. Matydavau ir raudonąsių gurguoles. Skiriu šią dovaną bendraminčiams kėdainiečiams. Kad ir kiek laiko okupantai iš mūsų plėšė šį Vyčio simbolį, vis dėlto jiems to nepavyko padaryti. Odabar Lietuva yra laisva“, – sakė mecenatas K. Preikša, pridurdamas, kad nors šiuo metu ir gyvena Utenoje, tačiau širdyje visada save laikė ir tebelai ko kėdainiečiu.

Vyras pokario laikais, būdamas vos septintos klasės mokinys, pats buvo tardytas saugumo. Kaskart, K. Preikšai atvykus į Kėdainius ir pasivaikščiojus po senamiestį, atgyja to laikotarpio vaizdai bei išgyvenimai.

Dovanos miestui

Akmenį su iškaltu Vyčiu Kėdainių rajono savivaldybė gavo dovaną.

„Pasitarė su savivaldybės vyr. architektu Vytautu Kundrotu, nusprendėme, kad geriausia paminklą pastatyti prie savivaldybės. Nutarėme pakelti akmenį, todėl į komponavome iš specialius rėmus, kad akmuo gerai matytusi. Esu dėkingas visiems rėmėjams, prisidėjusiems prie paminklo sukūrimo ir atidengimo“, – sakė Viačeslavas Čerenkovas, Kėdainių rajono savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas.

Vėliau paminklas tamsiuoju paros

metu bus specialiai apšviestas, jį puoš aplinkui pasodintos gėlės. Vyčio autorius – skulptorius Valentinus Šimonėlis, rėmus sutiko padaryti ir padovanoti UAB „Laumetris“.

Brandino idėją ilgai

Apie tai, kad reikėtų pastatyti paminklą, kuriame deramas dėmesys būtų skirtas Lietuvos simbolui – Vyčiui – jau seniai kalbėjo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Kėdainių skyrius. Jo pirmininkas Jonas Šleževičius džiaugėsi, kad pagaliau ši svajonė buvo įgyvendinta. „Pagaliau mes Kėdainiuose turime paminklą, kuris malonus mūsų visų širdžiai. Vasario 16-ąją buvo atidengtas paminklas, skirtas žuvusiems už Lietuvos laisvę. Jis daugiau primena netektis, kurias Lietuva patyrė kovų už laisvę metu. Na, o šis, atidengiamas Kovo 11-ąją, yra labiau skirtas džiaugtis, kad Lietuva yra laisva. Jis primins mums valstybės šimto metų jubiliejų. Mes, politiniai kaliniai, tremtinių, dar 2015 metais kėlėme idėją pastatyti Kėdainiuose šimtmečiui skirtą paminklą. Džiugu, kad po kelių metų ši mūsų idėja išsiplėdė“, – džiaugsmo neslepė J. Šleževičius.

Prisijungė ir kėdainiečiai

Savivaldybės vadovai kartu su paminklo mecenatu K. Preikša atidengė naujają Lietuvos šimtmečiui skirtą paminklą. Atidengimo ceremonijoje dalyvavo Kėdainių šauliai, Surviliškio Vinco Svirskio pagrindinės mokyklos skautų būrelis, gausus būrys pilietiškų kraštiečių.

„Džiaugiuosi, kad pavyko pastatyti šį paminklą. Jis įprasmina mūsų kovą už laisvę, kuri, beje, buvo ne tik su ginklu rankoje. Juk okupantams priesinosi ir mokytojai, ir kunigai... Mano namuose, man augant, pokario laikais, lietuviybės idėja visada buvo gyva“, – pasakojo K. Preikša.

Vaida MASILIONYTĖ

Sveikiname šv. Velykų proga

Miei buvę tremtiniai, politiniai kaliniai, Laisvės kovų dalyviai, Lietuvos patriotai, „Tremtinio“ skaitytojai,

Nuoširdžiai sveikiname artėjančių šv. Velykų – krikščioniškosios Vilties ir atbundančio pavasario šventės – proga.

Vis aukščiau kylanti saulė, vis šiltesnis jos prisilietimas žadina gamtą pabusti iš žemos miego, ragina žmogų apsidairyt, išsivalyti, įkvėpti tyro oro, pasisemti energijos iš bundančios gamtos ir eiti pirmyn, siekti savo tikslų, daryti kilnius darbus.

Tegul Kristaus Prisikėlimo džiaugsmas sustiprina kiekvieno iš mūsų Tikėjimą, Viltį ir Meilę, tesuteikia jėgų eiti tiesos ir laisvės keliu. Telydi santarvę ir pasitikėjimas.

Šviesią šv. Velykų!

LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas,
LPKTS valdyba ir pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė,
„Tremtinio“ redakcija

Dėmesio!

Balandžio 7 d. (šeštadienį) Kauno įgulos karininkų ramovėje (A.Mickevičiaus g. 19, Kaune) įvyks Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos XXV ataskaitinis rinkiminis suvažiavimas.

Darbotvarkė:

9–10.30 val. delegatų registracija.

10.30 val. suvažiavimo pradžia. Įnešamos vėliavos, Lietuvos himnas, maldai, tylos minutė. Pirmininkaujančiųjų, sekretoriato tvirtinimas. Darbotvarkės, reglamento, balsų skaičiavimo komisijos tvirtinimas.

10.55 val. suvažiavimo svečių pristatymas, svečių pasisakymai.

11.15 val. LPKTS pirmininko pranešimas.

11.30 val. LPKTS valdybos veiklos ataskaita. LPKTS metinė finansinė ataskaita.

11.45 val. Revizijos komisijos ataskaita.

11.50 val. Etikos ir procedūrų komisijos ataskaita.

11.55 val. pasisakymai dėl ataskaitų, LPKTS suvažiavimo nutarimų (Nr. 1, 2, 3) dėl ataskaitų tvirtinimas.

12.10 val. LPKTS valdymo organų rinkimai: LPKTS pirmininko rinkimai, kandidatų prisistatymas; LPKTS valdybos narių rinkimai, Revizijos komisijos narių rinkimai, Procedūrų ir etikos komisijos narių rinkimai.

12.25–13 val. pietų pertrauka (slaptas balsavimas).

13 val. muzikinė valandėlė.

13.30 val. diskusija, žinios iš filialų.

14 val. pareiškimai, rezoliucijos.

14.30 val. balsų skaičiavimo komisijos protokolų paskelbimas, LPKTS tarybos narių tvirtinimas (sarašas reitinguotas tarybos posėdyje 2018.03.03).

14.45 val. naujai išrinkto LPKTS pirmininko kalba, LPKTS pirmininko pavaduotojų tvirtinimas.

15 val. vėliavų išnešimas.

Gerbiami filialų pirmininkai, atvykdami į suvažiavimą nepamirškite atsivežti filialų vėliavų.

Ar visiems lietuviams reikalinga savo valstybė?

Pastaruoju metu šiuo jautriu klaušimu žiniasklaidoje vyko diskusijos. Prof. Vytautas Landsbergis mano, kad Lukiškių aikštės paminklo problema tampa visuomenės supriėšinimu. Pučiamas dirbtinis „kartu“ supriėšinimas. Valdžios ir valstybės diskreditacija. Tai tik Rusijos naudai. (Pasistengė Kultūros ministerija ir jos MKC.) Kremliai juokiasi ir tyčiojasi: „Norėjo savos ne-priklausomos Lietuvos, o dabar iš jos bėga“. Vyriausybė turėtų tyrinėti, kodėl žmonės bėga iš Lietuvos.

Idealizmo jausmas prigesęs

S. Spurgai buvo liūdna, kad mažėja idealistų. Lietuviška tapatybė susiformavo jau tarpukario Lietuvoje ir visa da bus atspirties taškas kiekvienam lie-tuvui. Svarbūs komponentai – roman-tiškas požiūris į prieiti, tautinio išskir-tinumo išryškinimas, kaimiškos kultūros aukštinimas, tautiškas patriotizmas tada buvo laikomi vertybėmis. Ne-trūko idealistų, galinčių daug ką paaukoti dėl Tėvynės gerovės. Ir dabar dalis visuomenės patriotizmą supranta, koks jis buvo „Antano Smetonos laikais“. Yra ne-mažai aktyvių žmonių, kurių pozicija vis dar teikia tvirtumo valstybės gyvenimui. Bet per 100 metų pasaulis labai pasikeitė. Idealizmo jausmas prigesęs. Nelieta, kas suvienytų visuomenę.

A. Medalinskas apgailestauja, kad 100-mečio minėjimui eksponuojamas Vasario 16-osios Aktas iš Vokietijos, „Lietuvos valdovo žodis“ prieš 700 metų – Gedimino laiškas Europos miestams iš Rygos, vasario 28 dieną parodytas baletas „Vytautas“ iš Minsko. O ką sukūrė savo jubiliejui pati Lietuva? Kiekvie-naivalstybei svarbu suvokti ir iprasmin-ti savo šaknis, bet mes istoriniaiš dokumentais ir meno kūriniais, primenan-čiais garbingą mūsų istoriją, galime tik kitu šalių dėka. Mūsų istorikai nieko neieškojo. (Ir padoraus kino filmo apie partizanų kovas vis dar néra, gal išsky-rus tik „Mantą...“ iš sovietmečio...)

Vytautas Sinica klausia, ar mums reikalinga Lietuvos valstybė? Klausimas neiškrito iš dangaus. Žinoma, Lie-tuvos gyventojai, lietuvių tauta nori turėti savo valstybę. Bet gyvenimas verčia tuo abejoti. 20 ir 21 amžius yra nacionalinių valstybių pasaulis. Tau-tos turi savo charakterį, vertybės, nor-mas ir turi teisę pačios save valdyti, nes tik tada jų leidžiami įstatymai at-tiks jų pasaulėvaizdį ir jų normas. Lietuvos valstybė egzistuoja dėl lie-tuviai tautos ir jos kalbos išsaugojimo ir klestėjimo. Valstybės tikslas yra tautos išlikimas ir sklaida. Tuo tikė-juo ir vadovavosi visi Vasario 16-osios Lietuvos kūrėjai, signatarai. Tautų tapatumo pagrindą sudaro kalbos, istorijos, religijos, papročių ir kitų bruožų kombinacija.

Etnosas ir tauta, tai yra kultūrinė arba etninė tauta ir politinė tauta. Jų skir-tumas – etninė tauta nebūtinai siekia valstybiškumo. Lietuviai tokie buvo iki pat 19 amžiaus tautinio atgimimo. Poli-tinė tauta yra ta pati kultūrinė, tik sie-kianti sukurt valstybę ir pati save valdyti. Net tautinės mažumos, palaikančios apsisprendimą kurti tautinę valstybę, bū-na lietuvių tautinės valstybės nariai. (Ir Kovo 11-ają visos tautinės mažumos pa-laikė nepriklausomybės idėją, tik dauguma lenkų – ne.) O tokie lietuviai kaip Kapsukas ar Sniečkus – ne. (Jie padėjo okupantams naikinti mūsų valstybę.)

Iššūkiai naujame šimtmetyje

Ko labai trūksta Lietuvai, norint su-laukti kito šimtmečio? Laukia iššūkiai: karas ar korupcija, natūralus išnyki-mas dėl emigracijos ar mažo gimsta-mumo. Suverenumo praradimas, kai tauta turi valstybę, bet faktiškai jos nebevaldo (ES ir kitos sąjungos), kai prarandama savarankiškų sprendimų erdvę ir galimybės. Kita grėsmė – iš-ardymas, tai būtinosis jungties tarp valstybės, tautos ir kalbos atsiejimas. Tai vidinė grėsmė – absoliuti laisvė tu-

rēti bet kokį santykį su savo valstybe ir kalba. Tokių yra nemaža, ypač akade-minėje bendruomenėje ir politikų gretose. Jiems nesvarbu, kokios tautybės bus Lietuvos gyventojai tik, kad gyve-nimas būtų geras. Tai postmodernus ir postnacionalinis požiūris, palankus globalizacijos procesams. Kyla klau-simas, kokia tada valstybės ir nepri-klausomybės prasmė? Ar ne geriau būti valdomiems kitų, turtingesnių ir protingesnių? Akademinėje visuo-menėje tautos ir valstybės atsiejimas vyksta subtiliau – jas supriekint. Siūlantieji atskirti valstybę nuo tau-tos ir apsiriboti pilietiškumu, siūlo grižti atgal į 17 ar 18 amžius, kai tau-tinių valstybių nebuvė ir imperijos tau-tas engė, ir politinių tautų nebuvė.

Politinė tauta renkasi turėti savo valstybę ir joje gyventi savaip pagal savo kultūros ir moralės normas, dik-tuojančias tautinio charakterio, kuris gali ir turi keistis, ir vystytis, tačiau daryti tai pats, o ne išorinės prievar-to ar auklėjimo (europeizacija) prie-monėmis. Teisiškai galima atskirti valstybę nuo ją kuriančios tautos, tačiau kaip tada veiks demokratija, jeigu piliečių nesieja kultūrinis bendru-mas ir panašios elgesio normos? ES tokią problemą jau turi – néra ben-druomenės, kuri jaustusi „ES tauta“. Demokratija gali veikti tik esant kul-tūriniam (tautiniam) tapatumui.

Sovietų okupacija naikino lietuvius kaip politinę tautą, kaip bendruomenę, norinčią turėti savo valstybę. Didžiausia žala, ką iš jos išsinešėme, yra nenoras patiemis save valdyti, būti politinė tauta. Išlaikytinio mentalitetas, noras, kad valdžia išspręstų visas žmonių pro-bemas. Masinė emigracija rėkė rėkia apie apolitinį mūsų santykį su savo valstybe, rinkimuose kontroliuoti val-džią. Juk negali palikti savo namų, jei juose netvarka. Reikia juos tvarkyti. Lietuviai pasyvūs rinkimuose. Esame lyg atsisakę save valdyti. Tauta pati ati-

davė savo suvereniteto teises rėks-niams ir melagiams. Demokratija jau dabar neveikia, o valstybė daug kam nereikalinga. Juk valstybę atkūrėme tam, kad valdytume patys save. Kaip į mus žiūrėtų 1918-ųjų ir 1949-ųjų Va-sario 16-osios signatarai? Ar neišduo-dame jų idealų. (Ypač skaudu partiza-nams, Laisvės kovų dalyviams ir trem-tiniams, kurie aukojo savo gyvybę, sveikataj, jaunystę ir laisvę už Lietuvos valstybę. O dabar jos lyg ir nereikia?..)

Priešas jau stovi prie miesto vartų, o mes vis ginčiamės. Apie tai nuolat mums ir visai Europai primena Edvardas Lukas. Jis ragina neprarasti budrumo. Būtina nepamiršti ir senųjų prie-monių. Baltijos šalyse ir kitur mūsų specialiosios pajėgos organizuoja par-tizaninio karo mokymus. Iš dalies tai yra Lietuvos „Miško brolių“ pasipri-ešinimo pokario metais pakartojimas, turintis didesnes sėkmės galimybes. Visos šios priemonės daro atgrasymo poveikį. Kurį laiką Vakarų valstybės apsimetė, kad nieko nevyksta. Per pas-kučius 25 metus Kremliai mėgavosi sėkme, nes Vakarai atsisakė tikėti, kad Rusija turi priešiškų ketinimų ir kad priešiški jos ketinimai gali peraugti į veiksmus. Tačiau dabar regis, kad tie laikai baigėsi. Kremliai žino, kad įvai-rios atakos prieš Vakarus yra rizikin-gos. Už karinės jėgos panaudojimą jis sumokės didžiulę kainą. (Žino, bet vis tiek rizikuoja.) Rusija sparčiai tobuli-na savo karines ir nekonvencinio už-puolimo technologijas. Propaganda gyvenime ir elektroninėje erdvėje. De-zinformacija ir gandai. O Vakarų šalys po 1991 metų iššvaistė savo gebėjimus stebėti Rusiją. Ji kelia grėsmę visuome-nei: akademinei bendruomenei, ener-getikos ir finansų sektoriams, žiniask-laidai, teisės sistemai ir kitoms. Reikia mobilizuoti visuomenę kovai su Rusijos priešiška propaganda ir tapti pilna-verte politine tauta.

Dr. Povilas JAKUČIONIS

Kaune paminėtos paskutinio Lietuvos partizanų vado 100-osios gimimo metinės

„Mes visi teturime vieną troškimą: iškovoti Lietuvai laisvę ir, jei Dievo bus leista, su visa tauta dalyvauti toje neįsivaizduojamo džiaugsmo šventėje, su visa tauta kurti tikrai laisvą, kultūringą, demokratijos principais pagrįstą ne-priklausomos Lietuvos gyvenimą“.

(Iš A. Ramanausko-Vanago atsiminimų knygos „Daugel krito sūnų“)

Kovo 6-ąją 100 metų, kaip ir atkurtos Lietuvos valstybingumui, būtų su-ėjė paskutiniams Lietuvos partizanų vadui generolui Adolfui Ramanauskui-Vanagui. Tautos didvyrio gimimo die-ną Kaune, Kampo ir Kalniečių gatvių sankirtoje, kur 1956 metais spalio 12-ąją buvo suimtas kartu su žmona Birute Mažeikaite-Ramanauskiene, susi-rinko gausus būrys LPKTS Kauno fi-lialo narių ir miestelėnų.

„Norėčiau perduoti Auksutės Ra-manauskaitės-Skokauskiėnės padėką, kad nepamirštate jos tėcio ne tik liū-dnomis akimirkomis, kai tenka ginti Lie-tuvos didvyrių garbę, bet ir minint gar-bias sukaktis“, – sakė LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulie-

nė ir susirinkusiuosius pakvietė sugie-doti „Tautišką giesmę“ bei atminimą pagerbti tylos minute.

Žodį taré ir skaudžią istoriją prisiminė Kauno miesto tarybos narys Gediminas Budnikas, LR Seimo nariai Andrius Kupčinskas ir Kazys Starke-vičius, Kauno fotometraštininkas Jonas Ivaškevičius ir visuomenininkas Vilnius Kaminskas.

Skulptoriaus Stasio Žirgilio kurtą paminklą 2012-aisiais Kauno miesto savivaldybės Pavadinimų sumanymu ir atminimo įamžinimo komisijos pirmi-ninko pareigas ėjęs G. Budnikas apjuo-sė trispalve juoste ir prisiminė ši par-tizanų vado įamžinimą.

„Tremtinio“ inf.

Minėjimo organizatoriai Rasa Duobaitė-Bumbulienė ir Gediminas Budnikas
Vilmanto Raupelio nuotrauka

2018 m. kovo 23 d.

Tremtinys

Nr. 12 (1274)

3

Įvykiai, komentarai

Kaip už savo nusikaltimą kaltę suversti konservatoriams?

Po neįvykusios apkaltos Seimo narui Mindaugui Basčiu Lietuvos visuomenė sujudo kaip skruzdės pagaliu pabandytame skruzdelyne. Tai džiugina – lietuviai dar neprarado savigarbos, kad užsimerktų prieš valstybės išdaviką palaiymą. Visgi situacija buvo neįprasta – balsavimas dėl Seimo nario priesaką sulaužiusio M. Basčio (dirbusio sveitimos valstybės naudai) apkaltos nustebino ne rezultatu, bet po balsavimo įvykusiais dalykais. Dar ir šiandien ne visi supranta, kaip čia išėjo, kad M. Basti nuo apkaltos išgelbėjo valstiečiai-žalieji, bet kalti liko... konservatoriai? Na, tiksliau, kaltė krito ant konservatorių?

Nereikia pasimesti ir priimti R. Karbauskio grūdamų žaidimo taisykių –

„balsuojam prieš apkaltą, o kaltę suverčiam konservatoriams“. Jo vadovaujami valdantieji nufotografavo savo balsavimo biuletenius, kad turėtų jrodyti, kaip palaikė apkaltą, bet... kas trukdė paskui sugadinti nufotografuotą biuletenį? Toks fotografuojančiųjų uolumas turėjo pakisti mintį, kad valstiečiai-žalieji iš anksto žinojo apie tariamus TS-LKD kėslus balsuoti prieš apkaltą ir taip pakenkti valdančiajai daugumai. Užkibusių ant tokios minties tikrai atsirado – net tarp TS-LKD partijos narių. Štai vienas Seimo narys, TS-LKD frakcijos atstovas, puolė viešinti savo balsavimo biuletenio nuotrauką, tarsi pritardamas, kad jis „ne ištu konservatorių, kurie balsavo prieš

apkaltą“. O juk biuletenio fotografavimas ir viešinimas pažeidžia slaptumo, kurio pagrindu vyko balsavimas, principą! Beje, o gal tai irgi būta plano dailies – jei visgi už apkaltą būtų pasiskiusi absoluti dauguma, tuomet tas fotografovimas būtų pretekstas skelbtai balsavimo rezultatą neteisėtū?

Kol vieni gincijosi, kas kaltas dėl to, kad apkalta M. Basčiu nepalaikyta, kiti pakvietė žmones į protesto mitingą prie Seimo. Vienas iš iniciatorių, kvietusiu atėti protestuoti, buvo Andrius Tapinas. Susirinko keli tūkstančiai žmonių (skaičiuojama, kad jų turėjo būti apie 7 tūkstančiai). Protesto mitingo dalyvių skaičius netrukus išsigapo gincų objektu, nes valstiečių-žaliųjų šalininkai visaip sten-

gėsi paneigtis mitingo reikšmę, teigdami, kad dalyvių buvo nedaug.

Mitinge dalyvavo Seimo Pirmmininkas Viktoras Pranskietis, kurio bandymas pasisakyti sukėlė minčią apie žmogų, kuris ne savo noru išlipo į politikos vežimą, tačiau negali išlipti, nes ir vežimas per greitai rieda, ir ponas, įsodinės į vežimą, neleidžia išlipti. Buvo ir pats ponas – R. Karbauskis. Žinoma, jis gi niekuo nerizikavo – bepigu ciniškai šypsotis protestuotojų miniai, žinant, kad tai ne minia chuliganų, pasiržusių daužyti langus ir siaubti aplinkines kraututes. Todėl R. Karbauskis nepraleido progos pasinaudoti mitingu ir toliau skleisti mitą apie „nesąžiningus“ konservatorius.

Pirmalaikiai Seimo rinkimai

Dar iki mitingo pradžios buvo akiavazdu, kad bus bandoma pritempti reikalą ant kurpalio, vardu „visi jie vienodi!“ Idiegti tokią nuomonę visuomet nori tas, kam kepurė dega.

Pagrindinis reikalavimas, kuris nuskambėjo dar iki protesto mitingo, buvo pirmalaikiai Seimo rinkimai. Pažvelgus iš šalies, tokis reikalavimas yra logiškas – Seimas, nepalaikydamas apkaltos valstybės išdavikui M. Basčiu, susikompromitavo, todėl turi trauktis. Bet... ar visas Seimas kaltas dėl tokio balsavimo rezultato? Juk buvo Seimo narių, kurie pasiskakė už apkaltą ir jie, be abejų, buvo pirmiausiai iš TS-LKD partijos. Kodėl jie

turėtų trauktis? Galbūt išeitis būtų suengti naują balsavimą, ir ne slaptą, bet atvirą, tai yra viešą, kad matytume, kaip balsuoja kiekvienas Seimo narys. Deja, tai būtų įstatymu pažeidimas, nes atviras balsavimas yra griežtai reglamentuotas. Tiesa, valstybės vadovė Dalia Grybauskaitė išgabėjo apie atvirą balsavimą, deja, „toks įstatymas“, o slaptas balsavimas turi ir tam tikrą privalumą, iš kurių vienas – balsuoti pagal sąžinę, o ne kaip lieps vadas (ar neatrodo, kad R. Karbauskis nepasitikėjo savo partiečiai seimūnais – kuriems galams tada prireikė fotografuoti biuletenius?).

Iš kitos pusės išankstinių Seimo rin-

kimų reikalavimas nėra racionalus. Višus pirmą todėl, kad dabartinės valdančiosios daugumos pozicijos per stiprios – valstiečių ir žaliųjų sąjungos rinkėjai dar nelinkę prisipažinti apsikvailinę, o kita didesnė rinkėjų dalis išvis neateitų į rinkimus, nes „nusivylė politikais“. Taigi išrinkti „geresnių“ nepavyks. (O po apdairiai paskleistų kaltinimų konservatoriams nenustebčiau, jeigu po išankstinių rinkimų TS-LKD netgi prarastų keletą mandatų.)

Bet galime nesiaudinti – valdancioji dauguma tikrai nepalaikys opozicijos reikalavimų rengti išankstinius rinkimus: ir dėl politinių motyvų, ir dėl ma-

terialinių (na kas norės rizikuoti nebloga Seimo nario alga?). Kaip sakoma – kaip vanduo nuožąsies. Tačiau ši protesto akcija visgi parodė, „kas yra kas“ – socialiniuose tinkluose pasirodė komentari, pašiepiantys mitingą, į kurį, matą, susirinko „liberalai ir konservatoriai“ (nekartosime ižeidžių pavadinimų). Spėkite, kas tokias pašaipas platinā? Ogi tautininkai!

M. Bastys rytojus dieną po balsavimo dėl apkaltos pats pasitraukė iš Seimo – atsisakė mandato. Bet antis, kad konservatoriai nebalsavo už apkaltą – paleista, ir dar ne kartą išgirsime jos gagenimą.

Gintaras MARKEVIČIUS

Kūrybingi užsieniečiai renkasi Lietuvą

Kovo 16 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė susitiko su grupe užsieniečių, apsiprendusių Lietuvoje gyventi, investuoti ir kurti savo verslą.

Pasak Prezidentės, Lietuvoje turime nemažai gražių pavyzdžių, kai iš užsienio atvykę investuotojai mūsų šalyje suranda ne tik verslo galimybes, bet ir antrą Tėvynę. Tai – žmonės iš įvairių valstybių, kuriems Lietuva tapo svarbi kaip nauji namai, kaip vieta, kurioje verta gyventi ir kartu su mumis kurti šios valstybės ateitį.

Šalies vadovė, praėjusiais metais pa-

skelbusi iniciatyvą „Rinkis Lietuvą“, domėjos, kaip užsienio piliečiams sekési integracijos, su kokiais iššūkiais jie susidūrė, steigdami ir plėtoddami verslą.

Kvalifikotų užsieniečių, kurie renkasi Lietuvą, daugėja. Taip pat daugėja ir studijuoti atvykstančių užsieniečių. Per praėjusius penkerius metus iš ES šalių į Lietuvos aukštąsias mokyklas išstojo mokytis 50 procentų daugiau studentų. Pasirinkusių technologijų studijas užsieniečių skaičius pašoko nuo 9 iki 25 procentų, o į sveikatos mokslus – nuo 11 iki 21 procento.

Tarp baigusių Lietuvoje studijas yra

nemažai ir tū, kurie apsisprendžia toliau gyventi bei dirbti mūsų šalyje, įvertindami, kad Lietuvoje lengvesnės ir greitesnės išdarbinimo procedūros aukštos kvalifikacijos ir trūkstamų profesijų darbuotojams. Lietuvoje jau veikia startolių vizos – leidimas čia gyventi kuriantiesiems naujas technologijas.

Prezidentė atkreipė dėmesį, kad Lietuvoje pakanka įstatymų, kurie yra palankūs mūsų šalyje iškuriantiems investuotojams, obiurokratių suvaržymų problemos turėtų būti išspręstos požtatyminiai aktais, neretai ir tiesiog gera valia, institucijų ar savivaldybių pastan-

gomis padėti atvykusiems žmonėms.

Europos Komisija ši mėnesį paskelbė toje ataskaitoje Lietuvai pažymėjo, kad kvalifikotų darbuotojų trūkumas – vienės didžiausiu iššūkii mūsų šalim. Tai pripažįsta net 46 proc. darbdavių.

Susitikimas ir pokalbis su Lietuvos gyvenančiais užsieniečiais vyko „Slidinėjimo akademijoje“, kurią įsteigė olandas Richardas Schrijeris. Tai – vienintelė tokia sporto ir laisvalaikio erdvė ne tik Lietuvoje, bet ir visose Baltijos šalyse, kasdien sutraukianti šimtus žiemos sporto gerbėjų.

Prezidentės spaudos tarnyba

Ukraina dėkoja Lietuvai už paramą Ukrainos kariuomenei

Kovo 19 dieną Krašto apsaugos ministerijoje krašto apsaugos viceministras Vytautas Umbrasas susitiko su Ukrainos Gynybos ministerijos Karinio švietimo, mokslo ir socialinės ir humanitarinės politikos departamento direktoriu gen. mjr. Mykola Sadovskyi ir Žitomiro S. P. Koroliovo karinio instituto viršininku gen. mjr. Oleksandrui Levčenko.

Svečiai padėkojo viceministriui V. Umbrasui už Lietuvos teikiamą paramą Ukrainai ir jos kariuomenei. Vertina Lietuvos karinių ekspertų ir instruktorių darbą Ukrainoje rengiant sausumos pajėgas, specialiųjų operacijų pajėgas, reformuojant seržantų korpusą. Karinio mokymo ir rengimo pertvarkymas pagal NATO standar-

tus yra svarbi Ukrainos gynybos reformų dalis.

„Svarbus ne dogmatinis mokymas, o mokymas, kuris padėtų būsimiems karininkams suprasti, suvokti besikeičiančią aplinką, gebeti priimti adekvaciūs konkrečioms situacijoms pritaikytus sprendimus“, – sakė Ukrainos gynybos ministerijos karinio švietimo, mokslo ir socialinės ir humanitarinės

politikos departamento direktorius gen. mjr. M. Sadovskyi.

Vizito metu Ukrainos atstovai taip pat susitiko su Krašto apsaugos ministerijos Personalo departamento, Tarpautinių ryšių ir operacijų departamento atstovais, lankėsi Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje. Susitikimų metu aptarta Ukrainos karinio švietimo reformų eiga, iššūkiai.

NATO kovinės laivų grupės fregatos treniravosi kartu su lietuviiais

Kovo 13–14 dienomis Lietuvos kariuomenės karinių jūrų pajėgų patrulinis laivas „Sélis“ (P15), vadovaujamas kpt. ltn. Andriaus Guralio, dalyvavo bendruose mokymuose jūroje „Passex“ su NATO Nuolatinės parengties kovinių laivų I-osios grupės laivais.

Mokymai vyko Lietuvos teritorinėje jūroje ir išskirtinėje ekonominėje zonoje. Juose dalyvavo ir Kanados kariuojančių laivyno fregata „St. John's“, Vokiečių kariuojančių jūrų laivyno fregata „Erfurt“, bei rėmė Lietuvos kariuinių oro pajėgų sraigtasparnis AS-365 „Dauphin“.

Mokymų „Passex“ metu buvo treniruojami kovinio rengimo jūriniai junginyje įgūdžiai, tobulintos ryšių procedūros, gerinama laivų ir orlaivių tarpusavio sąveika kovojuant su antvandeninėmis, povandeninėmis ir oro grėsmėmis, taip pat vyko šaudymas jūroje

iš lengvosios ginkluotės.

NATO nuolatinės parengties 1-osios jūrinės grupės kovinių laivų junginės sudaro dideli, antvandeninės kovos laivai, tokie kaip fregatos ir kreiseriai. Jie veiklą vykdė Šiaurės Europos vandenye.

KAM inf.

Estafetė perduodama jaunajai

Kovo 11-oji šventiškai paminėta ir prie memorialo rezistencijos aukoms atminti Panerių gatvėje. Čia susirinkę tremtiniai, jaunieji šauliai, skautai ir kitūnai patriotiški jonaviečiai prisiminė tuos, kurie kovojo už laisvę ir tūkstančiams išsaugojo viltį, kad bus atkurta Lietuvos nepriklausomybė.

Buvusi Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos Jonavos filialo pirmininkė Veronika Gabužienė išskyrė Kovo 11-osios svarbą Lietuvai. „Šiandien – neeilinė diena. Kasmet čia renkamės valstybinių švenčių ir atmintinų datų proga. Prisimename savo skaudžią istoriją. Nors galime džiaugtis Lietuvos nepriklausomybe, tačiau neturime užmiršti didelės aukų kainos. Todėl turėtume ir himinę giedoti ne tik lūpomis, bet ir širdimi, nepamiršti Dievo įsakymų. Jei tai darysime, Lietuva dar švęs ne vieną šimtmetylę“, – sakė Jonavos krašto šviesuolė.

Mintimis pasidalijo Ruklos seniūnijos seniūnas Gintas Jasiulionis: „Neseniai vienas žmogus manęs paklausė, kuo susijusi Vasario 16-oji, Kovo 11-oji ir partizaninis judėjimas? Tam, kam ryžosi Vasario 16-osios Akto signatarai, ir dėl ko paaukojo savo gyvybę tie didvyriai, kuriems skirtas šis memorialas, bei Kovo 11-oji, Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo diena – visa tai yra viena laisvės kovų nepertraukiamą grandinę. Be partizaninio judėjimo turbtū sunku būtų įrodyti visam pasaulei.

Draugystė tėsiasi

Atrodo, dar taip nesenai LPKTS Alytaus filialo organizuotame renginyje „Naujai atgimusios Lietuvos dainos“, svečiavosi LPKTS Ukmergės filialo choras „Tremtinys“ ir aktyviausiai filialo nariai su pirmininke Altona Kalesniene.

Tėsdami draugystės giją ukmergiskiai pakvietė mus į svečius. Ir štai žvarbū žiemos savaitgalio rytą dardame į Ukmergę. Kelias tolimas, bet jis neprailgsta žinant, kad esame labai laukiami.

Ukmergiskiai renginiui pasiruošė nepaprastai rūpestingai. Galima iš jų pasimokyti bendravimo su atskiromis miesto organizacijomis. Tai ir bočiai, ir neigalieji, ir kultūros skyriaus darbuotojai, ir kolektyvų nariai.

Sužavėjo šventėje dalyvavusio Uk-

ir Lietuvos okupaciją. Todėl mūsų šventa pareiga – daryti viską, kad jų auksa nebūtų beprasmė.“

Į minėjimė dalyvavusį jaunimą kreipėsi Jonavos šaulių 211 kuopos vado pavaduotojas, istorijos mokytojas Egidijus Živaitis. „Nors šiandien yra sunku ir kartais net neaišku, kokios Lietuvos vizijos siekiama, jaunime, nesustok, būk drąsus ir toliau kurk savo šali“, – ragino mokytojas.

Supavasario švente sveikino Jonavos rajono savivaldybės tarybos nariai Vytautas Venckūnas ir Algimantas Dabinskis. „Pavasarij atgimė mūsų valstybę. Tai simbolika. Sioje sandūroje po šimto metų jaunimui perduodama estafetę. Tai yra jau jų vizija, kokią valstybę sukurs, tačiau vienas reikalavimas būtų tokis – ta valstybė privalo turėti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikų tėstinumą, vėliau atkurtą 1918 ir 1990 metais. Norime, kad tautinį užtaisą, kurį dar turi senoji karta, jaunimas perimtų visa jėga. Saugokime Lietuvą ir gyvenkime taip, kad būtume patys garbingi ir tą garbę neštume ateicių – savo vaimams“, – kalbėjo V. Venckūnas.

Prie memorialo rezistencijos aukoms atminti buvo padėtos gėlės, uždegotos atminimo žvakelės, skambėjo patriotinės dainos.

Kristina DIEMINTAITĖ-STEPŠIENĖ
Kęstučio Putelio nuotrauka

mergės mero Rolando Janicko požiūris į tremtinį, politinių kalinių organizacijos veiklą. Ir, aišku, nepaprastas žmogus – LPKTS Ukmergės filialo pirmininkė (ji perrinkta ir kitai kadencijai tikrai pelnyta) Aldona Kalesnikienė, nepaprastų sumanymų, energijos, puikios nuotaikos užtaisas.

Zinoma, mums buvo labai svarbi koncertinė renginio dalis. Mūsų choras „Atmintis“ visada stengiasi tinkamai atstovauti savo filialą ir dzūkų kraštą. Plojimų sulaukėme tikrai neeilinių. Prie mūsų programos daug prisidėjo naujasis choro vadovas Vidas Simanauskas. Per trumpą laiką jis mobilizavo kolektyvą. Tikimės sudalyvauti 2018 metų Dainų šventėje Vilniuje.

Ina KAŠKONIENĖ

Sveikiname

90-ojo gimtadienio proga sveikiname buvusią LPKTS Kauno filialo valdybos narę, 1948–1958 m. Irkutsko sr. Taiseto r. tremtinę **Emiliją MOLIEJIENĘ**.

Linkime sveikatos, artimųjų meilės ir Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Kauno filialas

*Ne skaičiai nulemia metus, o mūs keliai, darbai ir mintys.
Tuo, kuo praturtinam kitus, mokėdami save dalinti.
Tad liki visada tokia, kokią mes mylim ir pažįstam.
Su šypsena gera, jaukia ir siela, sklidina jaunystės!*

Garbingo 90-ojo jubiliejaus proga sveikiname mamą, močiutę, promociutę, buvusią tremtinę, aktyvią LPKTS Kauno filialo narę **Emiliją MOLIEJIENĘ**.

Nuoširdžiai linkime sveikatos, neblėstančio optimizmo ir dar daug metų mus džiuginti!

Vaikai, vaikaičiai ir provaikaičiai

Sveikiname buvusią 1949 m. Krasnojarsko kr. Balachtos r. tremtinę **Albiną MATULEVIČIŪTĘ-RUBINIENĘ** garbingo 90-ojo jubiliejaus proga. Linkime stiprios sveikatos, prasmingų, širdžiai mielų dienų ir Sv. Mergelės Marijos globos.

LPKTS Marijampolės filialas

90-ojo gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname buvusią politinę kalinię ir tremtinę **Mariją PUDLAUSKIENĘ**. Dėkojame už Jūsų indėlį LPKTS Vilniaus skyriaus veiklą, linkime sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Vilniaus skyrius

85-ojo gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname ilgametį LPKTS Šiaulių filialo tarybos narį **Juozą IVANAUSKĄ**.

Linkime geros sveikatos, neblėstančios energijos, puiškios nuotaikos ir daug džiaugsmingų dienų. Telydi Jus Dievo palaima.

LPKTS Šiaulių filialas

*Nors ir dienos tekės lyg vanduo, –
Jums pavasarių daug dar težydi,
Te vis džiaugsmą širdis spinduliuos
Tartum saulė pavasario rytą!
(E. Borusevičiūtė-Šidlauskienė)*

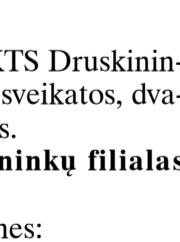
Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Telšių filialo valdybos narę **Stasę PUČKORIENĘ**.

LPKTS Telšių filialas

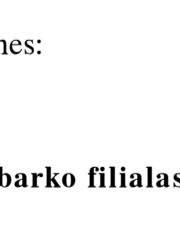
Gražaus jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Telšių filialo valdybos narę **Bronislavą BIKNIUVIENĘ** ir linkime, kad kiekvienas išaušės rytas nudžiugintų nuostabiausiai saulės spinduliais, pakylėta nuotaika ir sieloje besiskleidžiančiai gerumo žiedais. Telydi Aukščiausiojo palaima.

LPKTS Telšių filialas

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Druskininkų filialo narę **Oną MARČIUONIENĘ**. Linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, prasmingų gyvenimo metų ir Dievo palaimos.

LPKTS Druskininkų filialas

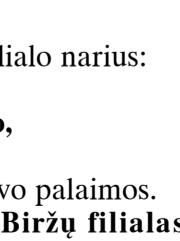
Garbingo jubiliejaus proga sveikiname buvusias tremties:

Martą VIDRINSKIENĘ – 85-ojo,

Valeriją TAMOŠAITIENĘ – 80-ojo.

Linkime sveikatos, artimųjų meilės, Dievo palaimos.

LPKTS Jurbarko filialas

Garbingo jubiliejaus proga sveikiname LPKTS Biržų filialo narius:

Petrą KAUPĄ – 90-ojo,

Povilą JANUŠEVIČIU ir Rimvydą GAIGALĄ – 85-ojo,

Veltą KALĖJYΤĘ – 80-ojo.

Linkime stiprios sveikatos, gyvenimo džiaugsmo ir Dievo palaimos.

LPKTS Biržų filialas

2018 m. kovo 23 d.

Tremtinys

Nr. 12 (1274)

5

Pranas Jaromskas-Perkūnas

Pranas Jaromskas-Perkūnas, 1947 m.

Pranas Jaromskas-Perkūnas Intos lageryje

Didžiosios Kovos apygardos (DKA) A rinktinės bataliono vadas, gimęs 1918 metais, vienas iš nedaugelių kovotojų ne žuvęs, o suimtas ir kančintas Sibiro lageriuose. Išgyveno KGB užverbuotų agentų, Lietuvos išdavikų, J.A. Markulio, V. Pečiūros išdavystes, matė draugų žūtis.

Prano Jaromsko-Perkūno gimtinė – Dubelių kaimas, Kaišiadorių valsčiuje. Augo Stasio ir Evos Jaromskų šeimoje kartu su seserimi Jadviga. Nuo 1940 metų kovo tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Okupavus Lietuvą, pervaistas į 26 kavalerijos pulką, vėliau – į 262 pulką. Čia tarnavo iki karo tarp Vokietijos ir SSRS, iš Varėnoje dislokuoto dalinio pabėgo. Trumpą laiką vokiečių buvo paimtas į savisaugos būrį, iš kur pabėgo. Ęmė slapstytis tėviškėje. Nuo 1944 metų

vasario 5 dienos – Vietinės rinktinės karys. 1944 metų rudenį mobilizuotas į okupacinię kariuomenę, tačiau iš dalinio pabėgo ir slapta sugrižo namo.

Okupavus Lietuvą, buvo vienas iš aktyviausių šio krašto partizanų. 1944 metų vasaros pabaigoje Kaišiadorių valsčiuje jauveikė B. Vaicekauskas-Pirato, P. Petkevičiaus-Kariūnas, Andriaus Zdanovičiaus-Morkos būriai. Iš pradžių Pranas nuėjo į Pirato būrį.

1944 metų spalio 10 dieną Pirato būrys užpuolė net 95 kareivių pasieniečių konvojų, norėdami išvaduoti suimtuosius. Mūšio metu buvo nu-

kauti du kareiviai. Partizanams pavyko pasitraukti. Vidaus agentui buvo duota užduotis susekti užpuolikus. Kitą dieną išdavikui Vincui Janušui (agentas „Greitasis“ – „Skorij“) tai pavysko. Mūšio su smogikais metu Bronių Vaicekauską-Piratą sužeidė į kojas ir paimė gyvą. Tada būrio vadovavimą perėmė Perkūnas, taip pavadindamas ir padalinį. Jame buvo 12 aplinkinių kaimų vyrų: broliai Pranas-Puntukas ir Antanas-Riteris Dzimidavičiai, Jonas Stankevičius-Lašas, Stasys Grenda-Smarkuolis, Pranas Stanislauskas-Patrīmpas, Jokūbas Sidaras-Tarzanas, Bronius Lukauskas-Lokys, Jonas Ožeraitis-Vaidotas, Vaclovas Vaicekauskas-Vilkas, Pranas Čėsna-Žaibas, Kazimieras Griesis-Pikuolis. 1945 metų pradžioje būrys priklausė 2-ajam Kaišiadorių batalionui. Jos vadu buvo Edvardas Kavaliauskas-Klajūnas, vėliau – Pranas Petkevičius-Kariūnas. Valsčiuje dar veikė Morkos, Uosio, Sūkurio, Svyrupėlio, Aguonos, Tigro partizanai.

Buvusi partizanė Salomėja Piliponytė-Rūta mena, kad Pranas Jaromskas buvo gana griežtas, reikalavo iš pavaldinių drausmės ir paklusnumo. Artimiai bendravo su savo kraštiečiais partizanais Puntuku, Riteriu, Smarkuoliu.

I Kaišiadorių apylinkes dažnai užklisdavo DKA štabo nariai ir pats Žalias Velnias. Štai 1945 metų spalio 10 dieną Gegužinės klebonijoje. Žalias Velnias, Piliakalnis, Kariūnas, Vėjas, Dramblys tarėsi dėl ryšių tarp batalionų, būtinybę susisekti su kitomis apygardomis. Žalias Velnias Perkūno vyrams pataria neprarasti budrumo. NKVD kareiviai turi užduotį nuolat persekioti jo partizanus, nes jų teritorijoje ne tik vieškelis tarp Vilniaus ir Kauno, bet ir geležinkelio linijos, kuriomis naudojasi svarbūs okupacinių kariuomenės daliniai.

Kaišiadorių apylinkėse siautėjo kareivai ir toliau. Perkūno vyrai laikėsi Antanaičių, Pašulių miškuose, dažnai tek davė susidurti su rusų baudėjais ir

stribiais. Būrys dalyvavo mūšiuose prie Pagirių geležinkelio stotelės, Zūbiškėse, Livintuose. Po mūšio su kareiviais Romato miške būrį išblaškė, žuvo partizanai ir Antanas Dzimidavičius-Riteris bei Jonas Stankevičius-Lašas. 1946 metų gruodžio mėnesį Perkūnas buvo sužeistas, slapta gydėsi Kaune. Pasveikės vėl vadovavo būriui.

1947 metų birželio 26 dieną Kaišiadorių apskrities MGB skyriuje buvo sudarytas priemonių planas, taip vadina ma agentūrinė byla, P. Jaromsko-Perkūno partizanų būriui sunaikinti. Ivardyti sunaikinimui penki partizanai, ryšininkas ir šeši rėmėjai. Žinoma, tarp jų ir paskutinysis išretėjusio 2-ojo bataliono vadas Perkūnas.

1947 metų vasarą Perkūnas, patikėjęs Vilniaus „Centro“ teikiamais dokumentais, su partizanais B. Lukausku-Lokiu, P. Stanislausku-Patrīmpu ir J. Sidaru-Tarzanu mažai kam žinant iš miško išvyksta. Pekūnas apgyvendinamas Vilniuje, kiti – į Kauną ir Ukmergę. Vadovavo išretėjusiam batalionui „tamsoje“, MGB kontroluojant, kartais pasirodydavo gimtosiose apylinkėse. Greitai tapo saugumui nereikšmingas, tad nutarta jį suimti. 1948 metų birželio 11-osios vidurnaktį tris vyrus prie Aitekonų–Lapelų miško, netoli Kaišiadorių, sustabdė MGB patruliai. Vyrai pateikė jiems padirbtus pasus bei kitus reikalingus dokumentus, tačiau patruliai apie juos viską žinojo. Taip buvo suimti Pranas Jaromskas-Perkūnas, Liudas Kavaliauskas-Perlas iš Skeriukų kaimo, Žaslių valsčiaus, ir Jonas Lukoševičius iš Ruklos, Jonavos valsčiaus. Pranas Jaromskas-Perkūnas turėjo padirbtus dokumentus Jono Jurgelionio vardu.

1948 metų lapkričio 20 dieną Ypatingasis pasitarimas P. Jaromską nuteisė 25 metams lagerio. Kalėjo Komijoje Intos ir Vorkutos lageriuose, Mordovijoje Dubravlage. 1957 metais išsiustas į tremtį. I Lietuvą grįžo 1969 metais. Po lagerių ir tremties apsigyveno Radviliškyje, ten mirė ir palaidotas.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Kaišiadorių partizanai. Prano Jaromsko-Perkūno (stovi trečias iš dešinės) būrys

Didžiosios Kovos apygardos partizanų Karo lauko teismo inscenizacija. Iš kairės: Romualdas Randis-Meška, Pranas Jaromskas-Perkūnas, Zigmas Žičius-Galiūnas ir Pranas Dzimidavičius-Puntukas

Henriko Dimšos nuotrauka, daryta 1946 metų pavasarį
Nuotrauka iš Lietuvos ypatingojo archyvo

Istorija be „baltų dėmių“

Prieš 70 metų Laižuvos apylinkėse...

Mažeikiuose buvusiam NKVD-MGB būstinių pastate dabar iškūrė Švč. Jėzaus Širdies bažnyčios parapijos namai. Čia teka ramus parapijos katalikų gyvenimas. Vienoje Mažeikių muziejaus galinėje patalpoje įkurtą pokario kovų ekspoziciją mena, jog šiame pastate buvo kankinami ir žudomi Lietuvos žmonės, luošinami jų gyvenimai.

Prieš 70 metus, 1948 metų sausio 9–10 dienomis, visi šio dviaukščio pastato kabinetai buvo užpildyti naujomis aukomis. Iš Laižuvos, Viešnių, Aukšodės, Dabikinės apylinkių buvo suimta apie 60 išaiškintos pogrindinės organizacijos „Lietuvos demokratinės kovos sąjungos“ – Štabo 43 (LDKS-43) narių.

Organizacijos įkūrėjas

Organizaciją kūrė ir jai vadovavo Valentinas Valantinas-Velcius, gimęs 1923 metų gruodžio 3 dieną Skuode, batusiuvo šeimoje. Baigė Skuodo gimnazijoje 6 klasės, dalyvavo skautų veikloje. Dirbo Skuodo kooperatyve saskaitininku.

1945 metais, antrą kartą grįžus sovietams, V. Valantinas, vengdamas tarnybos sovietinėje armijoje, išsidarbino Kretingos milicijos archyvo tvarkytoju. Kartu su Narmontu, dirbusiu Kretingos kariniame komisariate, parūpindavo pasus ir karinius bilietus pažystamiams vyrams, vengiantiems tarnybos sovietinėje armijoje.

V. Valantino brolis Laurynas, gimęs 1922 metais, gyveno Klaipėdoje ir už dalyvavimą Lietuvos laisvės armijos veikloje 1946 metų vasarą buvo suimtas.

V. Valantinas buvo pasiūstas į Vilnių, į archyvarų kursus. Dokumentų padirbinėjimui gavo 1000 rublių. Jaudamas, jog už tai gali nukentėti, iš Skuodė nebegrižo. 1946 metų pradžioje jis pradėjo mokytojauti Vegerių pradinėje mokykloje, o nuo 1946 metų rugsėjo tapo Mažeikių apskrities Aukšodės pradinės mokyklos vedėju. Čia Valentinas subūrė 20 žmonių pogrindinę organizaciją, o jau lapkričio 10 dieną organizacijos susirinkime priėmė priesaką ir pasirašė krauju kovoti dėl Tėvynės laisvės. Jaunuoliai pradėjo veikti. V. Valantinas su Alberto Gargasu iš Mažeikių komjaunimo komiteto patalpų išnešė radijo aparatą. Iš Švietimo skyriaus, padendant ir Antanui Dargui, nakties metu rekvizavaro rašomajam mašinėlę „Continental“. Ją patalpino pas Žiogaičių kaimo gyventoją Joną Šimą. Pas jį laikė ir išgytus ginklus. Antanas Darginas mašinėlę rašė atsišaukimus ir įsakymus.

Mažeikių-miestas mažas, greitai pa-skrido gandas apie dingusią mašinėlę.

1947 metų kovą V. Valantinas per keliamas dirbtį į Dabikinės vaikų namus. Vaikų namų ūkvedžio pareigoms pasiviečiai ir Albertą Gargasą iš Aukšodės. Čia toliau sparčiai plečia organizaciją. I ją įstoja vaikų namų direktorius Pilčiauskas, medicinos seselė Gindziulauskienė-Rūta, pas ją atgabena rašomoji mašinėlė, su kuria ji viską spausdina.

Patenka į MGB pinkles

Vilniuje V. Valantinas per pažiastamą skuodiškį susisiekę su Žemaičių partizanų apygardos vadu Ivanauskui-Vygandu, jau gyvenusiu Vilniuje, Ukmurgės g. 50, ir jau buvusiu MGB agentu Markulio įtakoje, jo kontroliuojamas. Taip ir Šstabas 43 pateko į Markulio pinkles.

Vaikų namų auklėtojas Antanas Kazlauskas keletą kartų vežė Ivanauskui maisto produktų ir nuotraukas dokumentams žmonių, buvusių nelegalioje padėtyje. Ivanauskas žadėjo gauti pasus.

Mjr. Ivanauskas-Vygandas 1947 metų gruodžio 30 dienos įsakymu Štabo 43 organizaciją priėmė į Alkos rinktinės sudėtį bataliono teisėmis. V. Valantiną paskyrė bataliono vadu. Dabikinėje lankėsi Ivanausko atstovas Adolfas Preibys-Aušra iš Skuodo. Jis atvežė instrukcijas. Galiausiai Antanas Kazlauskas pareikalavimą į Vilnių nuvežė organizacijos narių sąrašą, ir taip galutinai pateko į MGB pinkles.

Tuo pat metu V. Valantinas užmezgė ryšį su Mažeikių pogrindine organizacija „Sakalų štabas“, vadovaujama mokytojo Antano Čerkaso, taip pat su MGB smogiku „Siaubo“ būriu, apsimetusiu Lietuvos partizanais, ir su Alkos štabo vado pavaduotojo Alberto Švažo grupe.

Tolimesnė organizacijos veikla nutraukiama. 1948 metų sausio 9–10 dienomis prasidėjo organizacijos narių areštai. Suėmė apie 60 jos narių. Tik vadovo V. Valantino suimti nesisekė.

Čekistai savo ataskaitose rašė, jog pas suimtuosius organizacijos narius rasti du kulkosvaidžiai, keturi automatai, aštuoni šautuvai, penki pistoletai, dveji žiūronai, raketinė, organizacijos štabo antspaudas, įvairūs dokumentai.

Sausio 9-osios rytmą V. Valantinas, atėjės į darbą, koridoriuje išgirdo, kaip direktoriaus kabinate čekistas Žukovas klausinėjo, kur seselė Gindziuliauskienė. V. Valantinas, nieko nelaukęs, spruko lauk. Jis palydėjo saugumiečių šūviai. Nesunkiai sužeidė koją. V. Valantinas, atbėgęs į Akmenės geležinkelio stotį, išoko į prekinį traukinį ir nuvyko į Mažeikius pas Sakalų štabo viršininką Antaną Čerkasą, į Matulionio gatvę.

Suimti ir nuteisti

Dar yra gyvi to epizodo liudininkai Valė Bernatavičiūtė, dabar gyvenanti Klaipėdoje, ir Vilniuje gyvenantis Alfonas Vilimas. Valė prisimena, jog sužieštą V. Valantiną nuvedė pas Alfonso Vilimo tėvus į Vytauto gatvę. Jis kamarelėje pragulėjo, kol sugijo koja. Buvo suplanuotas jo išvykimas. Aprengtas juodais geležinkeliečio rūbais stovėjo prie traukinio Mažeikių-Kaunas. Būrelis, vaizduodamas flirtuojantį jau nimą, stebėjo jo įsėdimą į traukinį.

V. Valantinui pavyko išsidarbinti buhalteriu Ezerėlio durpyne, šalia Kauko. Iš čia jis parašė laišką tėvams į Skuodą. Pagal tą laišką saugumas susekė ir 1948 metų kovo 2 dieną V. Valantiną suėmė. Valtele buvo keliamas per

Nemuną, bandė bėgti, o gal ir pabėgo, nes, pagal Valės Kvedarienės prisiminimus, suimtas buvo Kaune. Su mažeikiškiu Kūno kultūros instituto studentu Beltiniu ėjė į „Metropolio“ restoraną. Prišoko iš Mažeikių atvykę saugumiečiai. Grumtynių metu pistoletu prakirto V. Valantinui galvą. Tardymai vyko Mažeikiuose.

Visi Maskvos Ypatingojo pasitarimo (troikos) už akių buvo nuteisti po 25, 10 ar 7 metus lagerio. Tik mokytoja Ona Virkytė iš Milių kaimo, ryšininkė V. Valantino ir Alberto Švažo, buvo užverbuota kaip kalėjimo kameros agentė. Už „gerą darbą“ po 11 mėnesių iš kalėjimo paleista. Tarp nuteistų buvo ir Aukšodės kaimo grupės narys Laižuvos milicininkas Česlovas Tiškus. Jis organizacijai pranešdavo apie saugumo numatomas operacijas. Gavo 10 metų, kalėjo Norilkske.

Skirtingi likimai

Ne visus pavyko suimti. Pajutę pa-vojų iš saugumo akiračio dingo Jonas Šimas-Bijūnas, gimęs 1890 metais, Albertas Šiuryla ir Alfonsas Juodpusis, gimęs 1926 metais Žiogaičiuose. Skirtingi jų likimai.

Jonas Šimas, pajutęs areštus, pasitraukė iš namų ir slapstėsi artimose apylinkėse. 1948 metų rugsėjo 11 dieną saugumo informatorius „Benis“ (Albinas Darginis iš Dargių kaimo) pranešė Laižuvos MGB poskyriui apie J. Šimą slėpimosi vietą. Poskyrio viršininkas Strigūnas su stribu ir karievių grupe nuvyko į Dargių kaimo Žibiko vienkiemį. Supant sodybą, iš jos išbėgo J. Šimas į netoli esantį mišką ir buvo nukautas pasaloje buvusio stiropo Ernaičio. Veronika Geležinienė, gimusi 1911 metais, 1998 metais pasakojo, jog milicininkas Šeduikis sakės, kad Jonas Šimas buvo atvežtas į Mažeikių KGB būstinių kiemą, įmetas į kieme buvusį šulinį ir užpiltas kalkėmis.

Išdaviko „Benio“ tévai, nepaisant sūnaus „nuopelnų“, buvo ištremti į Irkutsko sr., Taišeto r., Sujetichos gyvenvietę. Albertas Šiuryla-Lokys pabėgo į Klaipėdą. Ten suimtas tik 1951 metais ir nuteistas 25 metams lagerio. Kalėjo Norilkske.

Alfonsas Juodpusis, gimęs 1927 metais Žiogaičių kaime, bausmės išvenę. Apsigyvenęs Šiauliųose, sužinojo apie organizacijos areštus ir perejo į nelega-

lią padėtį, slapstėsi. Legalizavosi 1953 metais ir jau nebebuvo teisiamas.

Ne visi iš nuteistų organizacijos narių begrižo į Lietuvą. Dabikinės vai-kų namų direktorius Juozas Pilčiauskas, gimęs 1927 metais Lazdijų apskri-tyje, mirė Norilsko lageryje 1949 me-tų birželio 25 dieną.

Domas Kiudulas-Šaka, gimęs 1913 metais Akmenės valsčiuje, mirė Maga-dano lageryje 1949 metų vasarą. Vytautas Urvis, gimęs 1931 metais Viešniuose, mirė 1949 metų balandžio 7 dieną Maskvos persiuntimo punkto ligoninėje. Vytautas Kiela-Zigfridas, gi-męs 1928 metais Kaune, mirė Dubrov-lage 1955 metų gruodį.

Po 25 metus buvo nuteisti štabo nariai: Albertas Gargasas-Šaras, gimęs 1929 metais Argentinoje, gyveno Aukšodės kaime. Antanas Kazlauskas-Jaunutis, gimęs 1926 metais Viešniuose. Domas Andrijaitis, gimęs 1921 metais Akmenės valsčiuje, Mažeikių gimnazi-jos mokytojas. Bronius Karapavičius-Perkūnas, gimęs 1900 metais Tytuvė-nų valsčiuje, Dabikinės vaikų namų bu-halteris. Likusieji buvo nuteisti po 10 ir 7 metus lagerio.

Organizacijos vadovas Valentinas Valantinas, kovingos dvasios žmogus, nuteistas 25 metams, nenurimo ir la-geriye. Kalėjo Norilkske Gorlago lageriuose. Po tenyksčio lagerio sukilio aktyvesni dalyviai buvo išvežti į Kazachstaną. Tarp jų ir V. Valantinas. Čia, Kengyro lageryje, Valentinas da-lyvavo garsiajame kalinių sukiliame 1954-aisiais, kuris tėsėsi 40 dienų.

Kengyro sukilio dalyvis Stasys Mačiulis savo prisiminimuose rašė, jog Valius (Valantinas) prižiūrėjo lagerio radijo mazgą. Su lenku ir rusu inžinieriais slapta pasigaminė radijo aparatą ir sukilio metu gaudė žinias iš laisvės. Skuodiškis V. Valiušaitis prisiminė, jog Kengyro lageryje sukilio metu jis su Valiumi budėjo prie lagerio vartų. Saugojo, kad išdavikai neperbėgtų į kariuomenės pusę.

Po sukilio V. Valantinas nuvežtas į Vladimiro kalėjimą. Iš ten visiškai pa-slijuisos sveikatos 1954 metų gruodį iš-leistas į tremtį, nuvyko į Krasnojarsko kraštą, Jermakovsko rajoną, pas ten 1949 metais ištremtus jo tėvus. Grįžę į Lietuvą gyveno Klaipėdoje. Vėliau Skuode. Buvo paralyžiuotas.

(keliamas į 7 psl.)

2018 m. kovo 23 d.

Tremtinys

Nr. 12 (1274)

7

Prieš 70 metų Laižuvos apylinkėse...

(atkelta iš 6 psl.)

Glaudėsi Skudo globos namuose. 1997 metų vasario 17 dieną ten ir mirė visų užmirštasis. Palaidotas Skudo kapinėse. Ar béra kam pasirūpinti jo kapu?

Paminėtos organizacijos veiklos metinės

2007 metų rugpjūčio 23 dieną Mažeikių muziejuje buvo paminėtas Lietuvos demokratinės kovos sąjungos Štabo 43 buvusios veiklos 60-mečio jubiliejus. Po kilnoja-

mosios parodos „Smurto kronika 1939–1941 m.“ atidarymo muziejiniinkas Algimantas Muturas išsamiai papasakojo apie LDKS Štabo 43 veiklą Auksodėje ir Dabikinėje.

Buvę organizacijos dalyviai dalijosi savo prisiminimais. Deja, jų jau tuomet buvo tik šeši, nors dar kūpini optimizmo ir energijos: Antanas Dargis, Pranas Dargis, Albertas Gargasas, Donatas Mačius, Antanas Kazlauskas, Albertas Šiuryla.

Kai 2013 metais tame pa-

čiame muziejuje minėjome organizacijos 65 metų sukaktį, gyvi tebuvo likę tik Albertas Gargasas, gyvenęs Telšiuose, ir Donatas Mačius, gyvenęs Mažeikiuose.

Organizacijos 70-čio paminėjimo nebesulaukė nė vienas iš šių Tėvynės meile plakusių širdžių. Liko tik sektinas Tėvynės meilės pavyzdys ir kovotojų vaikų, vaikaičių ir provaikaičių pasididžiavimas savo senoliais, kovojuisiais su okupantu.

Parengė Albertas RUGINIS

Atsiliepkite!

Ieškau savo dėdės Povilo NAUJOKO, gimusio apie 1918 m. Raseinių aps. Šimkaičių valsč. Apie 1940-uosius jis tarnavo Lietuvos kariuomenėje Tauragėje. Okupacijos metais išstojo į gen. P. Plechavičiaus Viečių rinktinę. Jai žlugus, pasitraukė pas partizanus. Nuo to laiko giminėms ir žmonai nepavyko sužinoti apie tolesnį jo likimą. 1940 metų sausio mėnesį darytose nuotraukose jo tarnybos draugai: eiliniai Maldžius, Milauskas, Mačiulis ir Anfimovas. Gal atsirastų ką nors žinančiųjų ir pažinojusiųjų Povilą Naujoką.

Skambinti tel. 8 620 94 012 Bronei Danielienei. Iš anksto dėkoju.

Skelbimai

Kovo 23 d. (penktadienį) 10 val. LPKTS buveinėje (Laisvės al. 39, Kaune) įvyks LPKTS valdybos posėdis. Valdybos narius kviečiame dalyvauti.

Kovo 24 d. (šeštadienį) 12 val. LPKTS būstinės salėje (Laisvės al. 39, 2 a.) įvyks LPKTS Kauno filialo ataskaitinė rinkiminė konferencija. Dalyvaus choras „Tremtinys“. Turėkite nario pažymėjimą, bus galima susimokėti nario mokesčių. Kviečiame gausiai dalyvauti.

Balandžio 3 d. (antradienį) 17 val. Lietuvos Sajūdžio Vilniaus skyriaus taryba kviečia Lietuvos mokslo akademijoje paminėti Sajūdžio žygį į Lietuvos Nepriklausomybę. Registracija nuo **16 val.**

Balandžio 6 d. (penktadienį) 16 val. Klaipėdos PKTS valdyba kviečia į Bendruomenės namų (Debreceno g. 48) pirmojo aukšto salėje įvyksiantį Klaipėdos politinių kalinių ir tremtiniių sąjungos ataskaitinį susirinkimą – konferenciją. Turėkite nario pažymėjimą.

Balandžio 14 d. (šeštadienį) 12 val. Gargždų kultūros centre įvyks LPKTS Klaipėdos rąjono filialo ataskaitinis rinkiminis susirinkimas. Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Dėmesio!

Kitas „Tremtinio“ numeris išeis balandžio 6 dieną.

Kviečiame!

Kviečiame apsilankytį LPKTS Patriotinių leidinių knygynelyje (Laisvės al. 39, Kaune) ir įsigytį knygų tremties ir rezistencijos tematika, naujausius „Tremtinio“ numerius.

Knygų galite įsigyti ir internetu www.lpkts.lt

Tremtinys
ISSN 2029-509X

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių
ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645
Ats. sask. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365

AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai

Tiražas 1720 egz.

Kaina
0,61 euro

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O J O S
R È M I M O
F O N D A S

Ilsėkitės ramybėje

Vytautas Andziulis
1930–2018

Gimė Kėdainių r. Šėtoje. 1948 m. įgijo spaustuvininko specialybę, dirbo Kauno, Kupiškio, Anykščių r. Troškūnų spaustuvėse, Kauno technologijos technikume. Nuo 1954 m. kaupė šriftą ir spaustinimo mašinos detales. 1978–1981 m. Salių kaime prie Kauno po savo gyvenamuoju namu įrengė nelegalią ab spaustuvėleidykľą. Joje 1981–1990 m. su Juozu Bacevičiumi išspausdino 39 religinio, istorinio ir kitokio pobūdžio leidinius. Nepaisant visų KGB pastangų, spaustuvė išliko nedemaskuota iki pat Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Per tą dešimtmetį Vytautas su paties iš dalių surinkta iškiliosios spaudos mašina išspausdino 138 tūkstančius egzempliorių 23 pavadinimų nelegalių knygų. Dabar Andziulių soubojo veikla spaustuvė – muziejus. Nuo 1997 m. V. Andziulis – Vytauto Didžiojo karo muziejaus vyresnysis muziejiniinkas. Apdovanotas DLK Gedimino 3-iojo laipsnio ordinu, Lietuvos neprikuosomybės medaliu.

Palaidotas Kauno Romainių kapinėse.

Antanas Kasperavičius
1929–2018

Gimė Marijampolės aps. Šilavoto valsč. Stuomenų k. Mokėsi Vilkaviškio aps. Pilviškių valsč. Jurės k., vėliau Jurgelių k. mokykloje. 1945 m. išstojo į pogrindinę organizaciją, vėliau tapo Taurė apygardos Žalgirio rinktinės 60-osios kuopos Natangų būrio partizanu. Išvykus išdavystei, 1947 m. suimtas. Tardytas Kybartų, Kauno kalėjime. 1948 m. nuteistas aukščiausia bausme, kuri pakeista į 25 m. ypatingojo režimo lagerio, 5 m. tremties ir 5 m. atimtos pilietinės teisės. Kalėjo Karagandos sr. Spasko, Čiurbainuro, Pavlodaro sr. Eskibazuzo, Omsko sr. lageriuose. Išleistas 1956 m. grįžo į Lietuvą, tačiau čia gyventi neleido, teko išvažiuoti į Latviją. 1965 m. persikėlė į Klaipėdą. Buvo Klaipėdos PKT sąjungos narys.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

Klaipėdos PKT sąjunga

Adelė Astravaitė-Šleivienė
1928–2018

Gimė Kupiškio r. Subačiaus valsč. Alžbietynės vienkiemijoje, ūkininkų šeimoje. 1944 m. žuvė brolis partizanas Kazys. 1951 m. okupantų suimtas ir 1952 m. Butyrų kalėjime sušaudytas brolis partizanas Stasys. Adelė su tėvais dyliką metų praleido tremtyje Krasnojarsko kr. Mansko r. Pimijos gyv. Grįžusi iš tremties dirbo Panevėžio dailės kombinate „Tulpė“, Subačiaus ligoninėje. Kartu su vyru Jonu aktyviai dalyvavo Sajūdžio, LPKTS, TS-LKD veikloje. Užaugino dvi dukteris.

Užjaučiame dukteris Janiną ir Vidą.

LPKTS Kupiškio filialas

Vincenta Šikšnienė
1927–2018

Gimė ūkininkų šeimoje, auginusioje du sūnus ir dvi dukteris. Pokariu brolis Juozas tapo partizanu, Vincutė – ryšininkė. Jam žuvus 1948 m. Vincutė su tėvais išstremta į Igarką. Dirbo medžio apdirbimo fabrike. 1958 m. su dvieju dukrelėmis ir vyru grįžo į Lietuvą. Dirbo Skirsnemunės vaikų darželyje. Vincenta buvo draugiška, įgyvenimą žvelgė su šypsena ir meile.

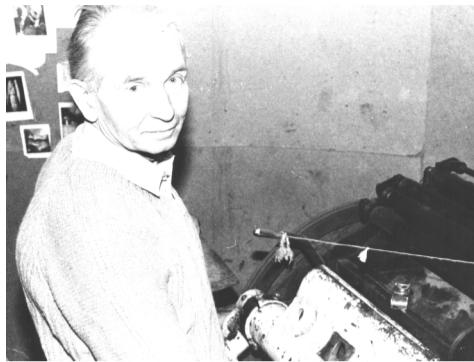
Palaidota Skirsnemunės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris, vaikaičius ir artimuosius.

LPKTS Jurbarko filialas

Nejmintojo kalno aidas

Vytautas Andziulis

Ilgas ir skausmingas mūsų tautos keiliais į laisvę, į nepriklausomybę. Nėra tautos, kuri būtų tiek iškentėjusi, bet nepalūžusi. Vienas iš liūdnų istorijos puslapių – spaudos draudimo gadynė, kuri, anot metraštinko Petro Rusecko, nupynė mūsų tautos istorijai patį gražiausią vainiką. Ta gadynė, tapusi legenda – dramatiška, herojiška – knygnesystė. Jei nebūtų pasauliui nesuvokiamos kovos, nebūtų buvę ir pirmojo tautinio atgimimo, Vasario 16-osios, Kovo 11-osios.

Įvairius istorijos tarpsnius mena spaudsintas žodis. Atkūrus nepriklausomybę, atgavus lietuvišką spaudą, sekė okupacijos. Nuo pat pirmųjų okupacijos dienų pogrindyme spaudsintas ar net ranka rašytas žodis stojo į kovą už laisvę ir nepriklausomybės susigrąžinimą. Jau 1940 metų rudenį studentai ir moksleiviai rašė ir platino atsišaukimus. Jie ragino organizuotis, nepalūžti ir ištverti sunkiuoju momentu.

Sunkūs buvo Lietuvai ir jos žmonėms Antrojo pasaulinio karo metai, po kurių – naujos spalvos okupacija... Vieni traukėsi su frontu į Vakarus, kitie telkėsi pogrindyme, spaudsintu žodžiu ir ginklu stojo į kovą su kur kas galingesniu priešu. Jau 1944 metų pabaigoje rusų okupuotos Lietuvos dalyje, Utenos, Švenčionių apskritose partizanai leido ir platino laikraštį „Laisvės keliai“, o jau 1945 metais tokius laik-

raščius leido kiekviena partizanų apygarda ar net rinktinė. Partizaninio karo metu apytikriai buvo leidžiami 54 periodiniai leidiniai, 18 – neperiodiniai. Jų tiražai siekė nuo 50 iki 5 tūkstančių egzempliorių. Be šių leidinių leisti poezijos rinkiniai, maldaknygės, mažo formato leidinėliai.

Nutilus partizanų spaudsintam žodžiui, nuslopinus pasipriešinimą, nenuutilo pogrindyme spaudsintas žodis. Ne-susitaikė laisvės kovotojai su sovietiniu režimu. Skaudžiai mokėjo tie drąsus nematomi kovotojai: grėsė kalėjimai, tremtis, daug jų nukentėjo. Ypatingai slaptose (dar net nevisai įvardytose) spaustuvėse buvo išspaudsinta Katalikų Bažnyčios Kronika, Lietuvoje ējo „Alma Mater“, „Pastogė“, „Kultūros archyvas“, „Ateitis“, „Aušra“, „Dievas ir tévynė“, „Laisvės šauklys“, „Perspektyvos“, „Varpas“, „Rūpintojėlis“, „Katakombos“, „Vytis“. O kiek išleista knygų, brošiūrų? Tamsiausiomis mūsų tautai dienomis iš giliausių ir tamsiausių slėptuvii rasi-ty ranka ar spaudsinimo mašinėle į Lietuvą veržesi tiesos žodis, kuris padėjo išlaikyti tautos dvasią, šaukdamas laisvę ir paliudydamas prievertos niekšybę. Ir eiliuoti žodžiai, ir kiekviena žinutė padėjo malšinti laisvės troškulį kovotojams. Vienas tokiai – Vytautas Andziulis. Tai pogrindinės spaustuvės „ab“ įkūrėjas. Jis kartu su bendražygium Juozu Bacevičiumi (1918–1995) sovietinės okupacijos metais, kai didžiausią grėsmę kėlė KGB, Salių kaimo kalne, septynių metų gylyje įrengė spaustuvę. Visą dešimtmjetį iš jo skrido įvairaus formato leidiniai, tarsi šviesosplūpsniai iš šviesdavę atokiausią Lietuvos kaimų, miestelių gyventojų sąmonę.

Visoje pogrindyme leistoje spaudoje ypatingą vietą užima „ab“ spaustuvė. Padavinimas – įkūrėjų pavardžių pirmosios raidės. Šiandien jų jau nebeturime. Atsisveikinome su Vytautu Andziuliui –

dar vienu žmogumi – legenda.

Gimės 1930 metais gruodžio 4 dieną Šėtos miestelyje, augės gimtajį kraštą mylinčiu tėvų šeimoje, pokario metais, mokslo draugui išėjus partizanauti, prasėti priimamas į laisvės kovotojų gretas, bet jo dėl jauno amžiaus nepriėmė. Tačiau jaunuolis neatsisakė minties įsijungti į kovotojų veiklą: grūdinosi, mokėsi, išgijo spaustuvinko profesiją ir pradėjo dirbtį „Spindulio“ spaustuvėje, vėliau – buvusioje „Varpo“. Mintis apie galimybę spaudsinti draudžiamą spaudą nedavė ramybės. Sumanus, be galio darbštus žmogus tikslą pasiekė: gavęs sklypą pakaunėje, ėmėsi titaniško darbo – po statomu namu, po slankiojančio šiltinamio „lysėmis, baseinu“ iškastos kataombos, įvairiais būdais surinkti rai-dynai, spaudsinimo mašinos. Ir jau 1980 metais pogrindinė leidykla ir spaustuvė išleidžia pirmąjį knygelę – vyskupo K. Paltaroko „Tikybos pradžiamokslis“. Sėkmingai ją išplatinus, išleisti pakartotini leidimai. Didėjo tokiu spausdintų leidinių skaičius, plėtėsi ir slaptoji spaustuvė. Giliai po žeme radosi keli „kambarėliai“, ilgėjo tunelis, radosi ir slaptų talkininkų. Vienas jų buvo buvęs bendradarbis, tikras pogrindininkas Domas Akstinas. Platėjo ir leidžiamų spaudinių pavadinimai, gausėjo ir platintojų skaičius. Garbiajai Vytauto Andziulio žmonai Birutei, sergėjusiai namus nuo pašalinėj akių, kalno mišlė liko nejminta, o tos paslapties aidas pasiekė Lietuvą tūkstantiniais tiražais. Vyskupo K. Paltaroko „Tikybos pradžiamokslis“ buvo išleistas 11 leidimų ir 32 tūkstančiais egzempliorių išplatintas. Maldaknygė „Garbė tau, Viešpatie“ išspaudsinta 32 kartus – 55 tūkstančiai egzempliorių. Spaustuvėje išleisti J. Urbšio prisiminimai apie Sibiro tremtį, A. Damušio studija apie genocidą Lietuvoje. Ten gimbė ir poetų J. Gražulio, R. Grigo (Ra-

sūno), K. Genio poezijos rinkiniai ir daugelis kitų knygų bei atsišaukimų.

Šios knygos giliai po žeme, trūkstant oro, po raidele tik rankomissurinktos, atspaustintos, buvo įrišamos ir nematomais keliais iškeliaudavo pas skaitytojus.

Unikalaisia, vienintelė tokia „pasipriešinimo“ stovykla tik 1996 metais Kultūros ministro Sauliaus Šaltenio dėka buvo „išteisinta“ – tapo Vytauto Didžiojo karo muziejaus padaliniu. Įkurta iškiliosios spaudos ekspozicija, pogrindyme leistų leidinių parodos. Jie byloja, kad ne visa Lietuva buvo parverpta, ir tai verčia susimąstyti, kokius šviesulius turėjome.

Vytautas Andziulis paskutinius gyvenimo metus kartu su žmona Birute svetingai sutikdavo lankytojus, ekskursijas. Laisvesniu laiku puoselėjo sodybą, kurioje akį džiugina keli šimtai dekoratyvinų augalų.

Tie, kurie lankėsi „ab“ spaustuvėje, bendravo su nepaprastais šeimininkais, prisimins malonios šypsenos nutiekštą Vytauto Andziulio veidą, dideles rankas ir begalinę meilę turėjusį žmogų.

Netekome iškilaus, tauraus laisvojo žodžio skleidėjo, bet tikėkim, kad šiounikalaus muziejaus durys nebus užvertos. Dar turime Jo idėjų, Jo darbų tėsėjų: o jie ne tik Lietuvoje, jie ir „laisvajame pasaulyje“. Spaudsinti straipsniai apie susitikimus spaustuvėje žinomi ir Europai, kai konferencijos „Europos kelias“ metu 11 Europos įvairių šalių lankėsi Kaune. Atminimui pasodinta vyšnaitė, paties Vytauto Andziulio pageidauta, žydės ir kvies biterles, kurias taip mylėjo šeimininkas. Žydės gražiajame sode ant kalno gausybė medžių, saugoju sių nemarią paslapty. O apie tą paslapty mums dar papasakos vienas iš trijų buvusių „pogrindininkų“ – Domas Akstinas.

Dalia POŠKIENĖ
Nuotrauka iš D. Akstino archyvo

Kovo 11-oji Pakruojoje

puoselėja krašto kultūrą.

Meras ir administracijos direktorė Erika Kižienė iškilmingame minėjime rajono savivaldybės Padėkos ženklu apdovanoto LPKTS Pakruojo filialo pirmininkę Zitą Vėžienę už aktualių publicistiką, rajono tremties ir rezisten-cijos kovų istorijos įamžinimą.

Antrą kartą Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo istorijoje apdovanoti ir Nepriklausomybės vaikai – jaunieji rajono talentai. Komisijos nutarimu, kurios pirmininkas vicemeras Jonas Juozapaitis, už aktyvią muzikinę veiklą, dalyvavimą rajono, respublikos muzikos projektuose, festivaliuose, už aukštus pasiekimus šalies akordeonistų bei instrumentinių ansamblių konkursuose apdovanota Pakruojo rajono Juozo Pakalnio muzikos mokyklos akordeono klasės septintokė Gabija Tarasevičiūtė. Linkuvos gimnazijos 4b klasės gimnazistė Emilija Pukevičiūtė – už aktyvią kūrybinę veiklą, mokyklos pasiromymų režisūrą, sekmingai suburtą teatro trupę, ren-ginių vedimą, už aukštus pasiekimus respublikiniame etikos filosofinių rašinių konkurse. Apdovanota ir Žeimelio

sirodymą šalies projektuose, muzikos ir video festivalyje-konkurse „Daina LT“, rajono, respublikos ir tarptautinėse kraštotoyros konferencijose.

Šventiniame koncerte dalyvavo „Atžalyno“ gimnazijos tautinių šokių kolektyvai (choreografė Audronė Geležinytė) ir mišrus choras (dainos „Laisvę Lietuvali“, „Tėvynėi giedama nauja giesmė“ ir kt.). Viskas lietuviškai, spalvingai, skambiai, profesionaliai. „Manovardas Lietuva“ – iškilmingai skambėjo Juozo Pakalnio muzikos mokyklos jaunučių choristų daina (dirigentė Ingrida Tuomienė, koncert-

meisterė Rūta Venclovienė). Šventę vainikavo „Atžalyno“ 12 gimnazistų ansamblis. Atžalyniečiai kvietė mylėti Lietuvą, „kurią širdy nešiojam“.

Šventinį scenarijų kūrusi „Atžalyno“ gimnazijos direktoriaus pavaduotoja Sonata Bernadickienė pritaikė lyriškas eilutes: „Kiekvieno Lietuvą gal margins kitos spalvos, / Tik neužgožkim debesim šviesų... / Mylėkim Lietuvą kaip pasakoj užburta/ Tau skirtą žemę tarp žvaigždžių.“

Lietuva per amžius gyvuos, jei tokią gražią talentingą kartą užauginom.

LPKTS Pakruojo filialo inf.

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo diena Pakruojoje paminėta Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje ir kultūros centre.

Šv. Mišių metu, kurias aukojo dekanas kun. R. Čekavičius, bažnyčią puoše LPKTS Pakruojo filialo ir valstybine vėliavos. Jų pabaigoje sugiedota „Tautiška giesmė“, Žeimelio darželio daugiafunkcio centro „Ažuoliukas“ auklėtojos Daivos Gasėnienės ir dukters Rugilės lyrinio dueto atliekamos dainos apie Lietuvą.

Pakruojo kultūros centro scena buvo patikėta Pakruojo „Atžalyno“ gimnazistams. Jie vedė ši renginį. Projekto vadovė Rasa Jankūnaitė minėjimą pradėjo Janinos Degutytės eilėmis: „Tu mažutė, tu telpi visa/ Ši Čiurlionio karalių delnus.../ Tu ant gaublio mažas lopinėlis, / Žalgirio šarvų plieninis žvynas.../ Tiktai mūsų meilė tu didžiulė.../ Mūsų akyse tu saulės kraštas...“

Visa salė atsistojusi pagerbė gimnazistų įnešamą Trispalvę ir sugiedoją Lietuvos valstybės himną. Susirinkusius pasveikino rajono meras Saulius Gegieckas, džiaugdamasis šventėje tais, kurie savo pasiekimais garsina ir